

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSÁNAK HIVATALA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettesének

KÖZÖS JELENTÉSE

az AJB-2946/2022. számú ügyben
külföldi jog szerinti utónév anyakönyvezésével összefüggésben

Előadó: dr. Kiss Balázs

Érintett szervek:

Budapest Főváros Kormányhivatala

Budapest Főváros egyik kerületének anyakönyvvezetője

2022.

Tartalomjegyzék

I. Az eljárás megindítása	3
II. A megállapított tényállás	5
2.1. Budapest Főváros Kormányhivatala vezetőjének válasza.....	5
III. A vizsgálat megállapításai.....	6
3.1. A hatáskör tekintetében	6
3.2. Az alapvető jogok és elvek tekintetében	6
3.2.1. A jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye.....	7
3.2.2. A saját névhez és annak viseléséhez, valamint a névválasztáshoz való jog	7
3.3. Az ügy érdeme tekintetében	9
3.3.1. Jogszabályi háttér	9
3.3.2. A konkrét anyakönyvi eljárás vizsgálata.....	10
IV. Intézkedések.....	12

**Az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek
jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
közös jelentése
az AJB-2946/2022. számú ügyben**

I. Az eljárás megindítása

Egy nagyszülő beadvánnyal fordult az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalához, unokájának a – szülők által meghatározott – születési neve anyakönyvbe történő bejegyzésének anyakönyvvezető általi elutasítását kifogásolva.

A beadványozó megírta, hogy unokája 2022 nyarán Budapest egyik kerületében született. A lánygyermek szülei a francia nemzetiségű svájci állampolgárságú apa, valamint a német és francia nemzetiségű felmenőkkel is rendelkező magyar állampolgárságú anya. A szülők a Nyelvtudományi Intézet által összeállított magyar utónévjegyzékben nem szereplő női utónevet kívántak bejegyeztetni a gyermekük születési anyakönyvébe. A beadványozó állítása szerint azonban a kerületi polgármesteri hivatal anyakönyvvezetőjétől azt a tájékoztatást kapták, hogy az anyakönyvezni kért utónév nem jegyezhető be Magyarországon. Figyelemmel erre, az anyakönyvvezető felszólította a szülőket, hogy az újszülöttnek válasszanak másik utónevet.

Beadványában a panaszos hivatkozott az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (a továbbiakban: At.) 44. § (7) bekezdésére, amely szerint: *„Ha valamelyik szülő nem magyar állampolgár, vagy ha több állampolgársága van, és ezek közül az egyik állampolgársága magyar, az anyakönyvvezető a szülők kérelmére a gyermek családi nevét, illetve utónevét az anyakönyvbe az érintett külföldi jog szerint irányadó szabályok szerint is bejegyezheti. A szülők igazolják azt a tényt, hogy az általuk megjelölt családi, illetve utónév e külföldi jognak megfelel. Nem kell igazolni a kért utónév anyakönyvezhetőségét, ha az anyakönyvvezetőnek hivatalos tudomása van arról, hogy az adott külföldi országban bármilyen utónév anyakönyvezhető.”* A beadványozó megírta, hogy tudomása szerint a Svájci Államközösségben a szülők alapvetően szabadon választhatnak utónevet gyermeküknek, ameddig a választás nem sérti annak érdekeit. Beadványához mellékelte egy kimutatást is, amely a Svájci Államközösségben az érintett női utónév gyakoriságára vonatkozott. Eszerint a szülők által választott utónév az országban az elmúlt húsz évben folyamatosan az anyakönyvezett utónevek között szerepelt.

A beadványozó szerint, figyelemmel arra, hogy unokájának édesapja külföldi állampolgár és a szülők által választott utónév a Svájci Államközösségben a rendelkezésére álló információk szerint anyakönyvezhető, az At. 44. § (7) bekezdése alapján az anyakönyvvezetőnek az érintett külföldi jog szerint anyakönyveznie kellett volna az érintett utónevet, tekintet nélkül arra, hogy az nem szerepel a Nyelvtudományi Intézet által összeállított utónévjegyzékben.

A beadványozó álláspontja szerint a szülők által választott utónév anyakönyvezésének visszautasítása sértette unokája saját névhez való jogát, amely elsődleges módon fejezi ki családi kapcsolatait és a nemzetiségi hovatartozását. Sérelmesnek tartotta továbbá, hogy a döntés megfosztotta unokája szüleit a névválasztáshoz való joguk szabad gyakorlásától, amely a gyermek családi és nemzetiségi identitása meghatározásának egyik fontos eszköze.

A beadványból kitűnt, hogy a sérelmezett ügy egyidejűleg nemzetiségi jogi, valamint más releváns alapjogi vonatkozással is rendelkezik. Mindezekre figyelemmel az ügy háttérének széles körű megismerése, valamint a beadványozó által sérelmezettek tisztázása érdekében – az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 21. § (1) bekezdés b) pontja alapján, figyelemmel az Ajbt. 41. § (5) bekezdésére és Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2012. (I. 6.) AJB utasítás 1. melléklet 29. § (4) bekezdés b) pontjára is – megkereséssel fordultunk Budapest Főváros

Kormányhivatalának vezetőjéhez, és saját hatáskörében történő vizsgálat lefolytatására kértük fel.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos elvek

- A jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) B) cikk (1) bekezdés: „*Magyarország független, demokratikus jogállam.*”];
- Az emberi méltósághoz, illetve a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jogból levezethető saját névhez és annak viseléséhez, valamint a névválasztáshoz való jog [Alaptörvény II. cikk: „*Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz.*”; Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdés: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák.*”]
- A nemzetiségi önazonosság szabad vállalásához és megőrzéséhez való jog [Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdés: „*Minden, valamely nemzetiséghez tartozó magyar állampolgárnak joga van önazonossága szabad vállalásához és megőrzéséhez.*”].

Az alkalmazott jogszabályok

- Alaptörvény;
- az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.);
- az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvény (At.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.).

II. A megállapított tényállás

2.1. Budapest Főváros Kormányhivatala vezetőjének válasza

Írásbeli megkeresésünkre adott válaszlevelében Budapest Főváros Kormányhivatalának vezetője arról adott tájékoztatást, hogy a gyermek megszületését illető bejelentési kötelezettségének az érintett egészségügyi szolgáltató eleget tett. Ennek keretében megtörtént a szülők, mint törvényes képviselők elérhetőségének, valamint a szülők személyazonosító okmányai másolatának becsatolása. A szülők, mint törvényes képviselők kérték, hogy a gyermek utóneveként az általuk választott női utónév kerüljön anyakönyvezésre.

Az anyakönyvi eljárás során az eljáró anyakönyvvezető az At. 16. §-a szerint a személyazonosító okmányok és a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban tárolt adatok alapján megvizsgálta a szülők állampolgárságát. Ennek során megállapítást nyert, hogy az anya magyar állampolgár, az apa svájci állampolgár.

Eljárása során az anyakönyvvezető felvette a kapcsolatot az anyával, és tájékoztatta őt arról, hogy az At. 44. § (7) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy külföldi állampolgársággal rendelkező szülő(k) esetében a gyermek utónevét az anyakönyvbe az érintett külföldi jog alapján irányadó szabályok szerint is be lehet jegyezni. Ennek feltétele, hogy a szülők igazolják azt a tényt, hogy az általuk megjelölt utónév e külföldi jognak megfelel.

Megkeresésünkre adott válaszában Budapest Főváros Kormányhivatalának vezetője kiemelte, hogy az anyakönyvvezetőnek az anyakönyvi esemény (születés) anyakönyvbe történő bejegyzésének kezdeményezésekor nem volt hivatalos tudomása arról, hogy a Svájci Államközösségben bármilyen utónév adható és anyakönyvezhető volna. Kiemelte, hogy amennyiben a magyar diplomácia ilyen hivatalos értesülés birtokába jut, az a Külügyminisztérium útján az anyakönyvi szerv felé továbbításra kerül, amely szakmai iránymutatás keretében e tényről tájékoztatja az anyakönyvvezetőket.

Tekintettel arra, hogy sem az anyakönyvi szerv, sem az anyakönyvvezető nem rendelkezett olyan információval, amely szerint a Svájci Államközösségben bármely utónév anyakönyvezhető volna, az anyakönyvvezető az At. 44. § (7) bekezdésében foglalt igazolás szülők általi csatolását kérte.

A Budapest Főváros Kormányhivatala által rendelkezésünkre bocsátott dokumentumok alapján a szülők nem terjesztettek az anyakönyvvezető elé az általuk választott utónevet illetően az At. 44. § (7) szerinti igazolást.

Az anyakönyvvezető – bár erre irányuló törvényi kötelezettsége nem volt, elősegítendő a gyermek megszületésének mielőbbi anyakönyvezését – maga vette fel a kapcsolatot először a Svájci Államközösség bécsi nagykövetségével, majd a Bernben működő magyar konzulátussal. A konzulátus segítségével az illetékes hatósággal folytatott sikeres együttműködés eredményeképpen, a Svájci Szövetségi Igazságügyi és Rendőrségi Minisztérium Szövetségi Igazságügyi Hivatal Magánjogi Osztály Szövetségi Anyakönyvi Felügyelőjének írásbeli tájékoztatása az anyakönyvi alapiratokhoz csatolásra került. A tájékoztatás szerint a szülők által választott utónév a Svájci Államközösségben anyakönyvezhető női utónév. Az anyakönyvvezető döntése során az igazolásokat, bizonyítékokat egyenként és összességében megvizsgálta, majd a szülők kérésének megfelelően a születéstől számított harminc napon belül anyakönyvezte a gyermeket a szülők által kért utónévre, az anyakönyvi kivonatot a szülők részére postai úton juttatta el, amelyet a szülők átvettek.

III. A vizsgálat megállapításai

3.1. A hatáskör tekintetében

Az Alaptörvény 30. cikk (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosa alapjogvédelmi tevékenységet lát el, eljárását bárki kezdeményezheti. Az Alaptörvény 30. cikk (2) bekezdése rögzíti, hogy az alapvető jogok biztosa az alapvető jogokkal kapcsolatban tudomására jutott visszasságokat kivizsgálja vagy kivizsgáltatja, orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményez.

Az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek feladat- és hatáskörét az Ajbt. határozza meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszasság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdés a) pontja alapján **a közigazgatási szerv az alapvető jogok biztosa által vizsgálható hatóságnak minősül.**

Az Ajbt. 28. § (1) bekezdése szerint a lefolytatott vizsgálatról jelentés készül.

Az Ajbt. 3. § (2) bekezdés d) pontja szerint az alapvető jogok biztosának a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese figyelemmel kíséri a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését, és közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában. Az Ajbt. 41. § (5) azt is rögzíti, hogy az alapvető jogok biztosa a kiadmányozási jogot a Szervezeti és Működési Szabályzatban a helyettesekre átruházhatja.

Mindezek alapján az alapvető jogok biztosa és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese a jelentést közösen készítette el.

3.2. Az alapvető jogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa és a biztoshelyettesek egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során alapjogi érveket sorakoztatnak fel, autonóm, objektív és neutrális módon járnak el.

Eljárásuk során következetesen, zsinórmértékként támaszkodnak az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos korábbi elvi megállapításaira is, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazzák az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

Magyarország Alaptörvényének alapjogokkal kapcsolatos megfogalmazása nagyrészt megegyezik a korábbi Alkotmányban foglaltakkal, amennyiben az alapjogi követelmények és alapjogok tekintetében nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely ellentétes lenne a korábbi Alkotmány szövegével. A normaszövegben előfordul részben eltérő fogalmazásmód, kiegészítés, kihagyás, de mindaddig, amíg az alkotmányértelmezési monopóliummal felruházott Alkotmánybíróság ellenkezően nem nyilatkozik – álláspontunk szerint – vélelmezendő, hogy az Alkotmány szövegéhez kapcsolódó korábbi alkotmánybírósági megállapításokra valamennyi alaptörvény-értelmezőnek, így az alapvető jogok biztosának és a nemzetiségi biztoshelyettesnek is figyelemmel kell lennie.¹

Ennek megfelelően **az ombudsmani gyakorlatban továbbra is hivatkozási pontot jelent az egyes alkotmányos jogokat és követelményeket értelmező alkotmánybírósági esetjog.**

¹ Vö. 22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [41] és 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]-[34].

3.2.1. A jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Ahogyan arra az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában felhívta a figyelmet, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát,² ezért a kialakított alkotmánybíróági gyakorlat relevánsnak tekintendő.³

Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy „[a] jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára”.⁴

A testület állandó gyakorlata szerint a jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom törvény alá rendeltsége.⁵ „A jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket”.⁶

A jogbiztonság követelménye nemcsak az egyes normák egyértelműségét követeli meg, hanem az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is, vagyis ezen alapelvnek a szabályozás szintjén és a jogalkalmazó szervek mindennapi gyakorlatában is érvényesülnie kell.⁷

3.2.2. A saját névhez és annak viseléséhez, valamint a névválasztáshoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke garantálja minden ember sérthetetlen jogát az élethez és az emberi méltósághoz.

Az Alkotmánybíróság működésének kezdeti időszakában határozataival részleteiben is értelmezte és kibontotta az emberi méltósághoz való jog tartalmát.

A testület következetes gyakorlatában az emberi méltósághoz való jog általános személyiségvédelmi funkcióval bír, az általános személyiségi jog megfogalmazása, amelyre mindenki hivatkozhat az egyén autonómiájának védelmében.⁸ Az emberi méltósághoz való jognak az Alkotmánybíróság több évtizedes gyakorlatában különböző aspektusai alakultak ki, így például a személyiség szabad kibontakozásához, az önazonossághoz, önrendelkezéshez vagy a magánszféra védelméhez való jog.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az egyes személyeknek a valamely nemzetiséghez, közösséghez tartozásáról szóló döntése és ennek nyilvánosságra hozatala az emberi méltóságból levezetett önazonossághoz, önrendelkezéshez való jog körébe tartozik.⁹

Az emberi méltóság nevesített esete az egyén önazonosságát kifejező saját névhez való joga és annak egyes elemei.

A névjog az emberi méltóságból levezethető alapvető jog. Minden embernek elidegeníthetetlen joga van az önazonosságát kifejező saját névhez és annak viseléséhez. **A saját névhez és annak viseléséhez való jog az állam által nem korlátozható.**

² 30/2012. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [16].

³ Vö. 22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [41] és 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]-[34].

⁴ 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992. 65.

⁵ 8/2011. (II. 18.) AB határozat, ABH 2011. 79.

⁶ 56/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991. 456.

⁷ 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 65-66., 38/2012. AB határozat, Indokolás [84], 3116/2016. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [24].

⁸ 8/1990. (IV. 23.) AB határozat, ABH 1990. 44-45.

⁹ Vö. 45/2005. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2005. 569.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a **névjog további elemei: a névválasztás, a névváltoztatás, a névmódosítás joga, amelyek a jogalkotó által alkotmányosan korlátozható alapvető jogok.**¹⁰

Az Alkotmánybíróság szerint az ember neve a más személytől való megkülönböztetésre szolgál, egyben hordozója lehet a családi kapcsolatnak, a nemzetiségi hovatartozásnak, az egyén identitásának egyik meghatározója.¹¹

Gyakorlatában az Alkotmánybíróság külön vizsgálta a névjog egyes elemeit.

A saját névhez való jog abszolút alkotmányossági védelmet élvez, korlátozhatatlan alapjog, vonatkozásában a kizárólagosságot kell biztosítani.¹² **A saját név viseléséhez való jog, mint a saját névhez való jog mások felé való megjelenítése abszolút alkotmányossági védelmet élvez.** Tartalmát tekintve azt fejezi ki, hogy az egyén meglévő, állam által regisztrált neve nem vonható el.¹³

A fentiekből következik, hogy a névjog körében az egyén önrendelkezésének van egy mindenki más rendelkezése alól kivont magja, amely a saját névhez és annak viseléséhez való jog lényegét adja. **Az állam a saját név regisztrálása során, annak lényegi tartalmát nem határozhatja meg, továbbá nem korlátozhatja sem kényelmi szempontra, sem áthidalható technikai nehézségre hivatkozással.**¹⁴

A névjog más elemei azonban, így a **névválasztás és névváltoztatás, névmódosítás a szükségesség és arányosság figyelembevételével korlátozható alapvető jogok.**¹⁵

A **névválasztáshoz való jog** az egyén – a saját vagy leszármazója – identitása meghatározásának egyik eszköze.¹⁶ Ugyanakkor azt a kérdést, hogy mi minősül névnek, és hogy a névválasztáshoz való jogát az egyén milyen tárgyi körben gyakorolhatja, a közfelfogás, a nyelvtudomány és a társadalmi-történeti hagyományok alapján az állam jogosult meghatározni.¹⁷ A nemzetiségi vagy más idegen nyelvű egyéni névhasználat vonatkozásában ezt a korlátozást értelemszerűen az adott nemzetiségi vagy más közösség hagyományai, szokásai valósítják meg, amely az Alkotmánybíróság értelmezése szerint nem kifogásolható alkotmányossági szempontból.¹⁸

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a személyhez fűződő jogok, így a névjog területén az állam *„alapvető kötelezettsége e jogok mások által való megsértését, illetve ezekben bármilyen beavatkozást megtiltani, s a sérelmet szenvedőt megvédeni”.* **A beavatkozás általános tilalma az államra magára is érvényes.** Az államnak nem áll módjában szabadon beavatkozni az egyének magánszférájába, e körbe tartozik a saját névhez és annak viseléséhez való jog is. Ugyanakkor a névválasztáshoz, a névváltoztatáshoz és a névmódosításhoz való jog esetében az állami beavatkozás lehetősége szélesebb.¹⁹ A testület álláspontja szerint a saját névhez és annak viseléséhez való jog vonatkozásában az állam pusztán passzív résztvevője az eljárásnak, míg a névválasztáshoz, névváltoztatáshoz és névmódosításhoz való jog esetében az állam aktív szereplő, amely maga is közreműködhet a hatékony védelem és garanciarendszer feltételeinek megteremtésében.

¹⁰ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 527., 542., 361/B/2003. AB határozat, ABH 2004. 1724., 988/B/2009. AB határozat, ABH 2011. 2039-2040., 27/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [26], 3213/2016. AB határozat, Indokolás [18], 6/2018. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [43]-[44], 3296/2019. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [35].

¹¹ 995/B/1999. AB határozat, ABH 522., 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 540., 361/B/2003. AB határozat, ABH 2004. 1724.

¹² 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 542., 27/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [24].

¹³ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 542., 988/B/2009. AB határozat, ABH 2011. 2040., 27/2015. (VII. 27.) AB határozat, Indokolás [24], 6/2018. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [43].

¹⁴ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 548.

¹⁵ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 542., 988/B/2009. AB határozat, ABH 2011. 2039., 27/2015. (VII. 27.) AB határozat, Indokolás [26], 6/2018. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [44], 3296/2019. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [37].

¹⁶ 6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [44].

¹⁷ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 543., 988/B/2009. AB határozat, ABH 2011. 2040.

¹⁸ Vö. 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 555.

¹⁹ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 548-549.

A névjogba való aktív beavatkozást okkal alapozhatja meg a közhitelű nyilvántartások egységességéhez és a jogbiztonsághoz fűződő közérdek.²⁰ Ezzel összefüggésben az Alkotmánybíróság a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének²¹ (a továbbiakban: MTA) szerepvállalását emelte ki, amely a magyar utónévjegyzék összeállításával biztosítja annak, hogy a névjog emberi méltóságból levezethető alapjog lehessen. A testület szerint a Nyelvtudományi Intézet a lehető legmegfelelőbb, autentikus szervként vesz részt az egyéni névhasználatot, névválasztást, illetve névváltoztatást érintő eljárásokban, ezzel fontos – alkotmányossági szempontból is nélkülözhetetlen – garanciája a személyiséghez fűződő jogok védelmének.²²

Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése alapján: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét (...) tiszteletben tartsák”. Az emberi méltósághoz való jog, mint általános személyiségi jog egyik aspektusa a magánélet, a magánszféra védelme. A magánszférához való jog szervesen kapcsolódik a névjoghoz.²³

Az Alkotmánybíróság legújabb gyakorlatában a névjog szoros kapcsolatát emeli ki a magánszférához való joggal. A testület az Alaptörvény hatályba lépését követően a 27/2015. (VII. 21.) AB határozatban megerősíti korábbi gyakorlatát,²⁴ ugyanakkor „megjegyzi, hogy [a] magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog sokkal konkrétabb kapcsolatban áll a saját névhez való joggal, ezáltal ilyen alapjogi sérelem esetén megfelelőbb és közvetlen hivatkozási alapot jelent”.²⁵

3.3. Az ügy érdeme tekintetében

3.3.1. Jogsabályi háttér

Mindenekelőtt célszerűnek tartjuk áttekinteni az ügy szempontjából lényeges, a nem magyar állampolgár szülő gyermeke utónevének az érintett külföldi jog szerint irányadó szabályoknak megfelelő anyakönyvezésével kapcsolatos jogsabályi háttér.

Az At. 44. § (1) bekezdése szerint a születési név az a név, amely az érintettet az anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti. A magyar állampolgár születési neve családi és utónévből áll.

A Ptk. 4:150. § (6) bekezdése alapján a gyermek utónevét a szülők határozzák meg.

Az At. 44. § (3)-(4) bekezdései alapján főszabály szerint anyakönyvezni a szülők által meghatározott sorrendben legfeljebb két, a gyermek születési nemének megfelelő utónevet lehet a Nyelvtudományi Intézet által összeállított, annak honlapján közzétett utónévjegyzékből. Ha a választott utónév nem szerepel az utónévjegyzékben, az érintett – jogsabályban meghatározott módon az anyakönyvi szerv közreműködésével – kérheti a Nyelvtudományi Intézet nyilatkozatát a kért utónév anyakönyvezhetőségéről. A Nyelvtudományi Intézet az anyakönyvi szerv megkeresésére harminc napon belül nyilatkozik, és ha a Nyelvtudományi Intézet nyilatkozata szerint az utónév anyakönyvezhető, azt az utónévjegyzékbe haladéktalanul felveszi.

²⁰ Uo. 549.

²¹ Az At. 2019. szeptember 30-ig hatályban volt 44. § (3) bekezdése alapján az MTA állította össze a magyar utónévjegyzéket. Az At. 44. § (3) bekezdésének hatályos szövege szerint a magyar utónévjegyzék összeállításáért a Nyelvtudományi Intézet felelős.

²² 361/B/2003. AB határozat, ABH 2004. 1725.

²³ 58/2001. (XII. 7.) AB határozat, ABH 2001. 545.

²⁴ „[A]z Alkotmánybíróság áttekintette a kérdéskört érintő korábbi gyakorlatát, és (...) összevetette az alapul szolgáló alaptörvényi, illetve alkotmányi rendelkezéseket, ami alapján megállapította, hogy nincsen akadálya a korábbiakban kialakult és idevágó gyakorlat megfelelő alkalmazásának.” 27/2015. (VII. 21.) AB határozat, ABH 2015. [23]. Ld. még: 3213/2016. (X. 26.) AB határozat, Indokolás [19]., 6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [9], [43]., 3296/2019. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [34].

²⁵ 3213/2016. (X. 26.) AB végzés, Indokolás [19]. A névjog és a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog szoros összefüggéseire való utalást ld.: 27/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [60], [62], [64]; 6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [11].

A magyar állampolgár születési nevének anyakönyvezésére vonatkozó főszabály alól az At. 44. § (7) bekezdése teremt kivételt. A kivétel értelmében, **ha valamelyik szülő nem magyar állampolgár, vagy ha több állampolgársága van, és ezek közül az egyik állampolgársága magyar, az anyakönyvvezető a szülők kérelmére a gyermek családi nevét, illetve utónevét az anyakönyvbe az érintett külföldi jog szerint irányadó szabályok szerint is bejegyezheti.** A szülők igazolják azt a tényt, hogy az általuk megjelölt családi, illetve utónév e külföldi jognak megfelel. Nem kell igazolni a kért utónév anyakönyvezhetőségét, ha az anyakönyvvezetőnek hivatalos tudomása van arról, hogy az adott külföldi országban bármilyen utónév anyakönyvezhető.

A nem magyar állampolgár szülő gyermeke anyakönyvezésével összefüggésben fontos kiemelni, hogy az At. 16. § (1) bekezdése alapján az anyakönyvi eljárásban az állampolgárságot vizsgálni kell.

Érdemes e körben rámutatni a Ptk. 4:151. §-ára, amely a gyámhatósági névmegállapításról rendelkezik.

Ptk. 4:151. (1) A gyámhatóság állapítja meg a gyermek nevét, ha

a) a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők a gyermek családi és utónevének meghatározásával kapcsolatos megállapodásukat az anyakönyvvezető felhívásától számítva harminc napon belül nem jelentik be; vagy

b) a gyermek mindkét szülője ismeretlen.

(2) A gyámhatóság állapítja meg a gyermek utónevét, ha a szülői felügyeleti jogot az a szülő gyakorolja, aki az anyakönyvvezető felhívása ellenére a gyermek utónevét – a felhívás közlésétől számított harminc napon belül – nem határozza meg.

3.3.2. A konkrét anyakönyvi eljárás vizsgálata

A konkrét ügyel összefüggésben megállapítható, hogy a születés bejelentésére az At. 61. §-ában foglaltak szerint került sor.

Az anyakönyvi eljárás során az eljáró anyakönyvvezető az At. 16. §-a szerint vizsgálta és megállapította a szülők állampolgárságát, ennek keretében megállapította a gyermek anyakönyvezése szempontjából kiemelkedően fontos tényt, az apa svájci állampolgárságát, amely az At. 44. (7) bekezdésének alkalmazását tette lehetővé.

Eljárása során az anyakönyvvezető felvette a kapcsolatot az anyával, tájékoztatta őt az At. 44. § (7) bekezdésében foglaltakról és – erre vonatkozó hivatalos tudomás hiányában – annak a ténynek az igazolására kérte a szülőket, hogy az általuk választott utónév a külföldi jognak megfelel.

Tekintettel arra, hogy a szülők nem nyújtottak be az általuk választott utónevet illetően az At. 44. § (7) szerinti igazolást, az anyakönyvvezető saját hatáskörében eljárva tájékozódott a szülők által választott utónév anyakönyvezhetőségéről. Az anyakönyvvezető meggyőződve arról, hogy az érintett utónév a Svájci Államközösségben anyakönyvezhető női utónév, határidőben anyakönyvezte a születés tényét és a szülők által meghatározott utónevet.

Mindezek alapján megállapítható, hogy **a vizsgált ügyben nem sérült a szülők névválasztáshoz való joga**, hiszen azok élhettek az At. 44. (7) bekezdésében biztosított lehetőséggel, amely alapján **gyermekük utónevének anyakönyvezésére az apa állampolgárságához igazodó külföldi jog szerint irányadó szabályoknak megfelelően került sor. A gyermek a családi kapcsolatait és a nemzetiségi hovatartozását is kifejező utónevet kapott.**

A beadvány és Budapest Főváros Kormányhivatala vezetőjének megkeresésünkre adott válasza alapján, az anyakönyvi eljárással kapcsolatban felmerült ellentmondások tisztázására nem állt rendelkezésünkre elegendő információ. Nem derült ki egyértelműen, hogy az eljárás kezdetén az anyakönyvvezető az At. 44. § (7) bekezdés alkalmazását valóban megtagadta-e, felszólítva-e a szülőket arra, hogy az újszülött gyermeküknek másik utónevet válasszanak.

Pozitívan értékelendő azonban, hogy az anyakönyvi eljárás során **az eljáró anyakönyvvezető** hivatalos tudomása hiányában, **saját hatáskörében eljárva intézkedett a szülők által gyermekük számára választott utónév külföldi jog szerint irányadó szabályoknak való megfelelését igazoló információk beszerzéséről**. Ezek alapján az érintett anyakönyvvezető határidőben anyakönyvezte a gyermek születésének tényét és a szülők által meghatározott utónevet.

A konkrét panaszügy végül jogszerűen lezárult. Ennek ellenére megítélésünk szerint célszerű lenne általános értelemben átgondolni az At. 44. § (7) bekezdéséből a szülő(k)re háruló, az érintett családi, illetve utónév külföldi jog szerinti megfelelésének igazolására vonatkozó kötelezettséget.

A hatályos szabályozás szerint a szülő(k)nek kizárólag abban az esetben nem kell igazolniuk, illetve igazolnia a kért családi, illetve utónév külföldi jognak való megfelelését, amennyiben az anyakönyvvezetőnek hivatalos tudomása van arról, hogy az adott külföldi országban bármilyen utónév anyakönyvezhető. Hivatalos tudomás hiányában tulajdonképpen **az anyakönyvvezető döntésén múlik**, mint a konkrét panaszügyben is, **hogy saját hatáskörében eljárva intézkedik-e a szükséges információk beszerzése érdekében vagy nem tesz ilyen lépést**.

A szülő(k) jelenlegi igazolási kötelezettsége egyébként sajátos helyzetet teremthet. Abban az esetben ugyanis, ha a szülő(k) nem magyar állampolgársága folytán az At. 44. § (7) bekezdése alkalmazandó, és a szülő(k) nem igazolják, illetve nem igazolja azt a tényt, hogy az általuk, illetve általa megjelölt családi, illetve utónév a külföldi jognak megfelel, gyámhatósági névmegállapítására is sor kerülhet, a szülő(k) szándékával ellentétben. **A hatályos szabályozásból következően fennállhat annak veszélye, hogy** a szülői felügyeletet közösen gyakorló szülők a gyermek családi és utónevének meghatározásával kapcsolatos megállapodásukat vagy a szülői felügyeletet gyakorló szülő a gyermek utónevét az anyakönyvvezető felhívásától számítva harminc napon belül – ragaszkodva az általuk, illetve általa választott, megítélésük, illetve megítélése szerint a külföldi jog szerint irányadó szabályoknak megfelelő családi, illetve utónévhez – nem jelentik be, illetve nem határozza meg, és ennek következtében **a Ptk. 4:151. §-a szerinti gyámhatósági névmegállapításra kerül sor**.

Álláspontunk szerint **sérülhet a szülő(k) névválasztáshoz való joga**, amennyiben a gyermek számára a szülő(k) által választott családi, illetve utónév az érintett külföldi jog szerint irányadó szabályoknak megfelelő anyakönyvezése elmarad.

Mindezek alapján indokoltnak tartjuk az At. 44. § (7) bekezdése olyan irányú módosításának megfontolását, amely az anyakönyvvezető hivatali kötelezettségévé tenné annak vizsgálatát, hogy a szülő(k) által választott családi, illetve utónév megfelel-e a szülő(k) nem magyar állampolgárságának okán érintett külföldi jog szerint irányadó szabályoknak és ennek megfelelően az anyakönyvbe bejegyezhető.

IV. Intézkedések

A közös jelentésünkben bemutatott előremutató anyakönyvvezetői eljárás jogszabályi alapjainak megteremtése és az esetleges alapvető jogokkal kapcsolatos visszásságok megelőzése érdekében:

Felkérjük Budapest Főváros Kormányhivatalának vezetőjét, hogy fontolja meg az At. 44. § (7) bekezdése olyan irányú módosításának kezdeményezését a Miniszterelnökséget vezető miniszternél, mint a Kormány anyakönyvi ügyekért felelős tagjánál, amely az anyakönyvvezető feladatkörébe utalná annak vizsgálatát, hogy a szülő(k) által választott családi, illetve utónév megfelel-e a szülő(k) nem magyar állampolgársága alapján érintett külföldi jog szerint irányadó szabályoknak.

Budapest, 2022. elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos

Dr. Szalayné Dr. Sándor Erzsébet